

Johann Cothmann Wilhelmus Hille ab

**Disputatio Quinta, & Anniversaria Qua Pontificios Circa Impletionis Legis
Doctrinam, Quinti Evangelii, Id Est Dogmatis, Scripturis Divinis Contrariantis,
esse Professores ophthalmophaners ostenditur ...**

Rostochii: Kilius, 1647

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738365459>

Druck Freier Zugang

Kart.: W. ab Hiller

J. Cothmann.
R. U. theol. 1647.

DISPUTATIO QUINTA,
& Anniversaria

12.

Qua
PONTIFICIOS
CIRCA IMPLETIONIS LEGIS
DOCTRINAM, QUINTI EVANGELII, ID
EST DOGMATIS, SCRIPTURIS DIVINIS CON-
trariantis, esse Professores ὁφθαλμοφανεῶς ostendi-
tur. E contra protestantes, doctrinam etiam in hoc arti-
culo scripturis conformem ex scripturâ propo-
nere probatur.

Quam
Christo auspice & duce

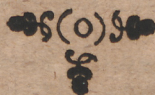
P R Æ S I D E

JOHANNE COTHMANNO,
S. S. Th. Doctore, & Professore Ordinario,
proponit

WILHELMUS AB HILLEN, Osna-
brug-Westph.

In Auditorio Majori *10 Martij.*

Aprilis

ROSTOCHII,
Typis NICOLAI KILII, Academ. Typogr.
ANNO M. DC. XLVII,

I.

Substitimus nuperâ velitatione in argumentis adversariorum recensendis, quib⁹ sententiam suâ legē Dei nō esse impletu impossibilem, variis modis probare satagunt. Postquam igitur sex priora adversæ partis argumenta præcedente discursu consideravim⁹, quæ in hac materiâ rationes restant, breviter contemplabimur. pergit itaq; Cor. rarius p. 267. sententiam suorum, ut & propriam, sequentibus scripturæ dictis communire.

2. Primò ex 2. Reg. 23 v. 25 ubi Rex Josias reversus ad Dominū dicitur בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו בכל הורת משה in toto corde, in totâ animâ; in Universâ virtute, secundum omnem legem Moysi. Quia verò lex nihil aliud à nobis requirit, Matth. 22. v. 37. quàm ut Deum ex toto corde, totâ animâ, totâ mente diligamus. Hinc itaq; immote sequi videtur, Josiam perfectè legem implevisse. Qui enim id præstat, quod lex à nobis flagitat, ille legem implet. At Josias revertendo ad Dominum in toto corde, totâ animâ, in universâ suâ virtute, secundum omnem legem Moysi, illud præstitit. Ergò legem perfectè implevit.

— 3. Resp. phrasis ex toto corde, totâ animâ &c. Deum diligere, vel ponitur in præcepto, vel post lapsum in exemplo. Priori modo notat dilectionem omnem defectum excludentem, ac ex puro cordo promanantem Tim. 1. v. 5. adeo ut hæc dilectio in præcepto considerata, excludat omne peccatum, utpote legi repugnans sicuti in præcedentibus dictum. Hinc vis veritatis *Costerum* fateri coëgit *Loco de justificatione* p. 236. ut in hæc verba erumpat: Si perfectissimum sensum hujus mandati: diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. intueamur, ille demum perfectè Deum diligit, qui perpetuò in Deum intentus, nil præter Deum cogitat, continenter in eum amore fertur, nunquam alibi quam in Dei con-

Q

tem-

contemplatione mentem figit: quod vita mortalis conditio non permittit.

4. Habemus hic confitentem reum, dum Jesuita palam fatetur, vitæ hujus mortalis conditionem non permittere, ut Deum ex toto corde, sicuti lege præceptum, diligamus. Quia enim post lapsum, Cor nostrum est impurum, *proverb. 20. v. 9.* & de immundo concepti sumus semine *Job 14. v. 4.* Hinc ut deceat Deum diligere non possumus. Unde Jansenius in *Loc. proverb. 20.* ex Augustino dicit, neminem gloriari posse, quod ab omnibus peccatis sit immunis, quia quotidie orandum sit: Dimitte nobis debita nostra. Et Pineda in Jobum fatetur, describi hoc loco squalorem & fæditatem ac sordes peccati. Sed num illæ permittent, ut homo ita Deum diligat, sicuti vi legis omnem exorbitantiam seu defectum excludenti tenetur?

5. Cum igitur post lapsum in exemplo dicitur de aliquo homine, quod Deum ex toto corde, totâ animâ dilexerit, verba secundum subjectam materiam intelligenda. Talia enim debent esse prædicata, qualia permittuntur à subjectis. Subjectum est impurum, immundum, de quo ipse Apostolus vas Dei electum dicit *Rom. 7. v. 14.* Carnalis sum, venundatus sum peccatum. Lex verò spiritus est. Id est requirit hominem ex toto spiritualement. Qualis in hac vita non datur.

6. Phrasis itaq;: dilexit Deum toto corde &c. de homine lapsō & peccatis corrupto usurpata, non illam quam lex in præcepto flagitat, denotat obedientiam, sed cordis solum designat synceritatem, simulationi ac hypocrisis oppositam. conf. *August. de peccat. Merit. cap. 13.* Toto corde ergo hoc sensu dictum Deum diligere, nihil aliud notat, quam hominem talem, non appropinquare labiis solum Deo, corde procul remoto *Esa. 29. v. 13.* Quod scriptura hisce verbis exprimere solet *לב ולב בלב ולב* corde & corde loquuntur *Psalm. 12. v. 3.* *לב ולב בלב* & non corde & corde *1. par. 12. v. 33.* In N. T. Talis dicitur *ἀνὴρ διψυχος* vir duplicis animi *Jac. 1. v. 8.* Nulla verò consequentia: hic homo syncerè non simulatè, nec hypocriticè neq; fictè Deum diligit. Ergo ita diligit sicuti le-

gis lator voluit in præcepto, omnimodam internam & externam, omnibus numeris absolutam, requirens obedientiam.

7. Hanc post lapsum esse impossibilem ita invictè probatur ex 1. *Tim. 1. v. 5.* ubi Apostolus finem præceptorum exponit dicens: *ἡ δὲ πρὸς πάντας ἀγαθὴ ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρῆς καρδίας.* Finis præcepti est charitas ex puro corde. Ubi non datur cordis puritas, ibi Deus non ita diligitur ut lex postulat. Atqui post lapsum non datur cordis puritas *prov. 20. v. 9.* Ergo post lapsum Deus non ita diligitur prout lege præcipitur.

8. Provocamus hic ad conscientiam cujusvis hominis, qui nisi sibi ipsi adulari, ac palpum facere velit, id fatebitur. Imo id toties cogitur agnoscere, quoties orationem Dominicam de remittendis peccatis recitat, ac confessionarium suum loco Dei sedentem adit. Agnoscit illud *Augustinus Lib. de Spir. & Lit. cap 36.* Ubi ita ait: profecto nunc quantum deest dilectioni, tantum tunc perficiendæ justitiæ deesse credendum est. Et *lib. de fide ad petrum c. 40.* *Diaconum* ait: firmissime crede & nullatenus dubites etiam justos & sanctos homines sine peccato hic neminem vivere posse. Hinc in *Hortulo Anima p. 159.* rectè dicitur, debere nos Deum rogare, ut confirmet pios ne succumbant, neq. locum dent peccaminosis affectibus ac tentationibus. Quisquis ergo habet peccantes affectus quibus resistendum, ille non potest Deum sicuti decet ac præceptum est diligere. At omnes habent peccantes affectus Ergo.

9. Quicumq. igitur habet in se carnem spiritui recalcitrantem, ille licet velit, tamen non potest Deum, sicuti lege præceptum diligere. *conf. Gal. 5. v. 17.* At omnes homines habent carnem spiritui recalcitrantem. Ergo non possunt Deum sicuti decet ac lege moralis præceptum est diligere. Velle quidem illis adest, sed perficere non reperiunt *Rom. 7. v. 18.*

10. Hisce immotis ex scripturâ, deductis principiis, præsuppositis, ad locum objectum 2. *Reg. 23. v. 25.* directè respondemus, eundem intelligendum non absolute, sed comparatè. Expressè enim dicitur. Non fuit ante eum Rex *יהושפט* sicut ipse. Iam verò haud sequitur: Josias facta collatione cum regibus præcedentibus cul-

Q.

tum

rum idololatricum eradicantibus, non habuit similem, qui tanto fervore ac studio Idololatriam extirparit, ac verum Dei cultum, juxta legem Moſis reduxerit. Ergò legem moralem, illa obedientia, quam à nobis in præcepto requirit, implevit. Illam conſequen-
tiam vacillare, ipſe agnoſcit Auguſtinus *Lib. de perfectione juſtitiae contra Celeſtium. p. 907.* hoc ipſum quod præceptum eſſe conſtat, utrum in corpore mortis hujus poſſit impleri, ubi caro concupiſcit adverſus Spiritum, & Spiritus adverſus carnem, ut non ea quæ volumus faciamus. Et eodem libro *p. 909.* diſertis verbis fatetur. Præceptum hoc: diliges Deum ex toto corde, totâ animâ, totâ mente, &c. in plenitudine charitatis, id eſt alterâ vitâ, impleri. Nam cum eſt adhuc aliquid carnalis concupiſcentiæ, quod vel continendo frenetur, non omnimodò ex totâ anima diligitur Deus.

11. Ut antea dicta eò melius intelligamur conferamus eundem Auguſtinum *Lib. 2. de peccatorum meritis cap. 14.* de juſtorum (quos inter fuit & Joſias) operibus in genere loquentem: omnes juſti, omnes veraciter laudabiles ſunt, ſed ſine peccato aliquo non ſunt, quoniam ſcripturarum testimoniis, quibus de illorum laudibus credimus, hoc etiam credimus, non juſtificari in conſpectu Dei omnem viventem. Et ideo rogari, ne intret in judicium cum ſervis ſuis, & non tantum univerſaliter fidelibus omnibus, verum etiam ſingulis eſſe orationem Dominicam neceſſariam: Dimitte nobis debita noſtra. Et poſt pauca ſubjungit: Neminem eſſe, qui tantum velit (in dilectione Dei) quantum res exigit. Quia ut *cap. 6.* eodem loco dicit, licet homo de ſe mandatorum impletionem optet, non tamen præſumat.

12. Joſias in loco allegato ſit nobis exemplo, de quo licet in reformatione cultus dicatur ad Deum eſſe reverſus, ex toto corde tota anima &c. non tamen de eodem dici potuit quod implevit legem, ſicut à Deo præceptum. Nam idem grande commiſit peccatum, dum ſeſe bello non neceſſario contra regem Ægypti implicat, & admonitionibus *אלהים מפי* ex ore Dei proſectis, locum dare recuſat. *2. par. 35. v. 22.* quo nomine temeritatis ſuæ panas dedit meritis. *v. 24.* Quicunq; ergò ſeſe, Deo opponit, ille legem perfe-

ctè

cū non implet. Requirit enim lex, non ut bene solum incipiamus, sed & cunctis diebus vitæ nostræ Deo servire tenemur *Luc. 1. v. 75.*

13. Quod attinet verba: Josiam reversum esse ad Dominum juxta omnem legem Moſis, propter allegatas antè rationes non de legis impletione, utpote quæ cū peccato nō consistit sed cultus juxta legem Moſis instituendi, integritate intelligenda sunt. Si enim *Augustino teste Lib. de Nat. & Grat. cap. 36.* nullus sanctorum interrogatus dicere potest, quod sit sine peccato. Quomodo itaq; dicerent se legem implere. Hæc enim duo sunt ἀσώματα: perfectè implere legem: sive ἐν νόμῳ vivere, & tamen esse ἄνομον, sicuti ex præcedente disputatione Th. 5. & seqq. p. 90. videre est.

14. Deinde producit Coturius locum 2. par. 15. v. 17. ubi cor Asæ dicitur perfectum cunctis diebus ejus. Unde colligit legem esse impletam. Resp. textus de perfectione simulationi ac hypocrisis opposita loquitur. Non verò de illâ perfectione, quam lex à nobis in præcepto requirit, agit, quod textus ἀντιψία luculenter testatur. primo enim cor Asæ ita perfectum fuit, ut tamen cultum idololatriæ nō planè sustulerit in Israel, ut ex textu patet. Quod tamen perfectio lege præcepta omnino requisivisset. Qui enim Deum sicuti lege præceptum diligit, ille ne vestigium quidem Idololatriæ in suo imperiō permittit. Deinde quia in angustia non unicè confugit ad Dominum, sed fiduciam habuit in Rege Syriæ, eoq; ipso gravissimè peccavit. Ex ore enim Jehovah censetur esse maledictus, qui confidit in homine *Jer. 17. v. 5.* Hinc propheta mittitur ad Regem Juda, illiq; hanc diffidentiam graviter exprobravit 2. par. 16. v. 7. Jude liquet Asam legem Dei debito modo non implevisse. Quomodo enim homo qui censore Jehovah, stulte egit חָלַל דָּבָר dicit textus 2. par. 16. v. 9. stultè egisti, adeo ut propterea pœna omnium gravissima, qualis est bellum 2. Sam. 24. v. 14. ipsi denunciatur, legem perfectè implevisse dici potest! ut hac vice non exaggeremus quod infirmior factus nō quæſiverit Dominum, sed magis in medicorum arte confusus sit v. 12. Quod similiter cum perfectâ legis impletionē malè subsistit.

15. Populum Judaicum quod concernit, qui toto corde & in

cota anima Dominum patrum suorum quæsiuisse legitur allegato loco. *v. 12.* & seqq. non de eodem dicitur quod legem perfectè impleverit, sed quod ad tempus in reformatione cultus *αὐτοῦ* fuerit. Si enim cor Judæorum fuisset legi planè conforme, non statim sub rege immediatè sequente opus fuisset, ut revocarentur ad Dominum *2. par. 19. v. 4.* Imo sub Joram rege impio, Juda & habitatores Jerusalem spiritualiter fornicati esse dicuntur *2. par. 21. v. 13.* Ex uno ergo actu quamvis fervido statim tamen degenerante malè colligitur perfecta legis impletio. Quæ non hunc aut illum solum annum respicit, sed integram nostram vitam, legi exactè conformem requirit. Virtus enim boni operis perseverantia est, ut rectè ait August. in *Meditat. cap. 36. p. 144.* Et in Christiano, non tam initium, quam finis laudatur.

16. Subjungit Coturius pro sua sententia exemplum Zachariæ & Elisabeth. *Luc. 1. v. 6.* Qui dicuntur ambo iusti coram Deo ver-
santes, sive ut vulgatus legit, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini *ἀμεμῶται* sine quærela, seu irreprehensibiles. Unde argumenta tria à parte adversariorum formari possunt
1. Iustus servat legem, Zacharias & Elisabeth sunt iusti. Ergò servant legem. Resp. distinguendo inter iustitiam legalem & Evangelicam. Iustus iustitia legali servat legem, sed præter Christum, nemo hoc modo iustus est. Quia dicente August. *Lib. 2. de peccat. Mer. cap. 13.* Sunt in terra iusti, sed quia verum est: si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos decipimus, & non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens, non sunt sine peccato: nec quisquam eorum tam arroganter insanit, ut non sibi pro suis qualibuscunq; peccatis Dominicâ oratione opus esse arbitretur. Ex quo Augustini discursu, ita invictè colligimus: qui ita iustus est, ut se tamen peccatorem fateatur, non est iustus legaliter. Qui enim legaliter iustus est legem non violat. At Christo excepto quotquot sunt iusti, ita iusti sunt, ut se tamen peccatores esse fateantur, imo veritate volente coguntur
1. *Job. 1. v. 8.* Ergò non sunt iusti legaliter. Hinc accuratè Apostolus distinguit, Inter iustitiam legalem & Evangelicam *Rom. 9. v. 30. 31. c. 10. v. 3. 6. Phil. 3. v. 9.* de legali dicit Augustinus in *Meditat.*

CAP

cap. 14. non habens meam justitiam, sed eam quæ est ex filio tuo domino nostro Iesâ Christo. Quia ut idem Augustinus ait, eodem libro *cap. 20.* sanctam societatem tuam & admirabilem pulcritudinem tuam, non per meritum requiro, sed per sanguinem ejus quo redemptus suum, adipisci non despero. Unde ex præcedente discursu Bernhardum ingenuè confitentem audivimus *Serm. 50.* super cantica. præcepti pondus hominum superare vires. Unde relinquatur, textum loqui de justitia Evangelica, qua Christus $\tau\epsilon\lambda\theta\epsilon\tau\alpha\ \tau\hat{\alpha}\ \rho\acute{o}\mu\eta\varsigma$ factus est nobis justitia *1. Cor. 1. v. 30.* ad justificationem omni credenti *Rom. 10. v. 4.* Fides ergo Zachariæ & Elisabethæ imputata est illis ad justitiam. *Rom. 4. v. 5.* quia crediderunt in redemptionem Israelis. *v. 68.*

17. Secundum argumentum tale esse potest: qui incedunt in omnibus mandatis & justificationibus Domini. Illi implent legem prius verum est. Ergo, Respon. Majorem esse falsam, id autem exinde patet, quod Zacharias sacerdos ita incesse in omnibus mandatis & justificationibus Domini, ut tamen dicente Epist. ad Hebr. *6. 7. v. 27.* opus habuerit, prius pro propriis peccatis victimas offerre. Unde *August. Lib. de peccat. meritis. cap. 14.* rectè colligit Zachariam non fuisse sine peccato. Sed scripturam id solum testari emittenti fuisse justitiam Zachariam in principibus sacerdotum ad offerenda V. T. Sacrificia. Quod autem in specie additur, quod in mandatis Domini incesse, eo ipso indicatur, quod non secuti sint traditiones pharisaicas, verbo Dei contrarias *Matth. 15. v. 3.* quibus præceptum Dei irritum redditur. *v. 6.* Nulla verò firma consequentia: hic vel ille cultum instituit juxta verbi divini normam, non verò juxta cerebri, humani Canonem. Ergo perfectè, illa implerione, quam lex in præcepto requirit, legem mortalem implet.

18. Tertium argumentum hac proponi potest forma: omnis $\alpha\mu\epsilon\mu\alpha\tau\iota\varsigma$ legi vivit conformis. Zacharias & Elisabeth fuere $\alpha\mu\epsilon\mu\alpha\tau\iota\varsigma$. Ergo vixerunt legi conformes. Resp. si Major esset vera concludi posset. Paulum nondum conversum, ad huc Phariseum Ecclesiam persequentem, perfectè implevisse legem. De se-
ipso

ipso enim fatetur, se juxta justitiam, quæ ex lege est fuisse ἀμεμπτον
phil. 3. v. 6. Cum verò sine dubio id adversarij non affirmabunt,
 vel inviti fatebuntur, ingens esse discrimen inter ἀμεμπτον & ἀνα-
 μάρτητον. Confer Aug. contra Celestium p. 913. prius nihil ali-
 ud dicit, quam Zachariam cum conjugē non fuisse notorios ac
 crassos peccatores, qui gravioris alicujus & externi delicti potue-
 rint inculsari. μομφή enim in scripturā notat querelam, quam quis
 adversus alium habere potest *Col. 3. v. 13.* Hinc de pharisæis dici-
 tur ἐμάρτυραντο inculsabant, quos crasse peccare arbitrabantur
Marc. 7. v. 2. Hoc respectu Zacharias & Elisabeth erant ἀμεμπτοι
 coram mundo in foro soli, non verò coram Deo, in foro poli. Non
 enim justificabitur in conspectu Dei ullus vivens. Indicat illud sub-
 sequens Zachariæ incredulitas. *v. 20.* ob quam punitur, ne loqui
 queat usq; ad filij nativitatem. ἀμεμπτοι quoq; dici possunt juxta
 August. allegato loco, quia quicquid in eis erat justitiæ, non erat
 ad homines simulatum. Hinc verò perfecta legis impletio inferri
 nequit.

19. Pergit in proscenium Coturius producere exemplum Apo-
 stolorum de quibus *Joh. 17. v. 5.* dicitur, quod sermonem patris ser-
 varint. Unde talis extrui potest collectio. Qui servant sermo-
 nem patris, legem implent. At Apostoli servant, sermonem patris.
 Ergò legem impleverunt Resp. Major vacillat, in illo enim con-
 funditur perfecta legis impletio, cum sermonis Evangelici custo-
 diā conf. *Joh. 6. v. 69* Christus allegato loco non loquitur de per-
 fectâ legis impletione, quam Apostoli fateantur impossibilem, di-
 cunt enim *Act. 15. v. 10.* ἡμεῖς οὐ δύναμεν βαστάσαι non potuimus
 portare. Quia aliquid ἀδυνάτης continet *Rom. 8. v. 3.* Unde post
 lapsum hominem non potest vivificare. *Gal. 3. v. 21.* Hanc veri-
 tatem agnoscet Bernhardus, cum fatetur *Sam. 10.* in Cant. in no-
 bis esse defectum, cum impossibile sit dignè diligere Deum.

20. Sed excipit Bellar *Lib. 4. de Inst. c. 11.* quomodo itaq; dis-
 cipuli, potuerunt Christi esse amici, si non fecerunt quæ præcepta
Joh. 15. v. 14. Respon. sicuti antea Apostoli servarunt sermonem
 patris,

patris, qui in voluntate ejusdem benevolâ consistit. (Voluntas autem patris Christum mittentis hæc est, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. *Joh. 6. v. 40.* Ita faciunt quæ præcepta sunt, quia teste Johanne, hoc est præceptum DEI, ut credamus nomini filii ejus Jesu Christi. *1. Joh. 3. v. 23.* Et quia fides in Christum vera, non debet, nec potest esse otiosa, sed per charitatem est operosa *Gal. 5. v. 6.* Hinc pii incipiunt bene agere, ac secundum præcepta Dei, quantum humana admittit fragilitas vivere. Quamvis verò secundum internum hominem lex Dei deleat. Vident tamen in membris suis peccato corruptis, rebellionem. Quæ ipse conqueritur Apostolus *Rom. 7. v. 22. 23.* Illa verò impedit, ut pii quæcunq; secundum internum hominem volunt, perficere non valeant *Gal. 5. v. 17.* Distinguant itaq; adversarij: perfectam legis impletionem, & inchoatam, ex spontaneo quidem spiritu perfectam, imperfectam tamen, legi præstitam obedientiam. Quæ imperfecta licet sit, Deo tamen propter Christum, omnem imperfectionem meriti sui plenitudine regentem, placet. *phil. 1. v. 11.* unde *August. lib. de perfect. justitia. p. 906.* rectè ait: non imputat his (peccatum) qui fideliter dicunt: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

21. Probaturus alterius Thesis suam Coturius, aliquot producit exempla illorum, cenfore Coturio, legem implentium. I. Abrahami de quo *Gen. 17. v. 3.* Jehova dicit: ambula coram me, & esto perfectus. Forma argumenti est talis: perfectus implet legem. Abraham est perfectus. Ergo implet legem. Resp. dolendum est in tantâ luce Evangelij, homines caligare. Producit hoc loco exemplum Abrahami, eoq; hominem post lapsum legem implere posse confirmatur, contra apertam scripturæ literam. Apostolus Paulus enim ex professo de justificationis articulo agens, Abrahamum in medio licet bonorum operum cursu constitutum, non tamen operibus, sed fide sine operibus, coram Deo justificatum affirmat. Per legem inquit non contigit Abrahamæ promissio, sed per justitiam fidei. Item: credidit Abraham Deo. & hoc imputatum est ei ad justitiam *Rom. 4. v. 3. 13.* Abrahamæ per promissionem legi oppositam

R

tam

tam *κατὰ χάριν* ex gratiâ donavit *Gal. 3. v. 18.* Itaq; qui ex fide sunt (non ex operibus legis) sunt filij Abraham, & benedicuntur cum fidei Abraham. *Gal. 3. v. 5. 8. 9.* Desinant igitur adversarij exemplum Abraham in hac materiâ nobis obijcere, cum Spiritus S. Spiritus veritatis, ex professo, ex professo inquam, materiam hanc tractans, Abrahamum patrem credentium, fide non operibus, promissione gratuita, non lege coram Deo justificatum dicat. Unde omnis gloriatio apud Deum Abrahamo derogatur. *Rom. 4. v. 2.*

22. Qui igitur in medio bonorum operum cursu, fide non operibus justificatus fuit, ille legem perfectè non implevit. Atqui Abraham in medio bonorum operum cursu, fide non operibus justificatus fuit Ergò perfectè legem non implevit. Ubi frustra obijcis Jacobum, Abrahamum ex factis justificatum affirmantem *Jas. 2. v. 21.* cum scopus Jacobinon sit, modum & rationem quomodo homo coram tremendo Christi tribunali constitutus justificetur, & à peccatis absolvatur, ostendere: sed fidem mortuam diebileram in linguâ natam, & non in corde radicatum, non esse veram fidem vult demonstrare. Probat id exemplo Dæmonum, qui veram & justificantem fidem non habeant. licet Deum unum esse credant. Opponit autem majoris illustrationis ergò fidei hypocriticæ dici-bili, mortuæ, fidem illustrem Abrahami, utpote quæ tantas in corde radices egerit, ut per insignem obedientiam in oblatione Isaac demonstratam, sese exeruerit. Hinc concludit Jacobus: fidem qua Apostolus Paulus, nos sine operibus coram Deo justificari dicat, non debere tamen esse in articulo Novæ obedientiæ sine operibus. Veritatem enim fidei in articulo justificationis sine operibus, nos coram Deo justos reddentis, ostendendam esse coram mundo factis. Hinc, *v. 18.* ait: *δείξον μοι τὴν πίσιν ἐκ τῶν ἔργων* & ostende mihi fidem tuam ex operibus tuis. Justificatio ergò Jacobæa est fidei per opera ostensio. Paulina verò est justitiæ Christi, absq; operibus nostris imputatio, sive: coram Deo gratuita, per Jesu Christi redemptionem fide apprehensam, peccatorum remissio vide. *Rom. 3. v. 24. 4. v. 5. 6. 7.*

23. Hisce præmissis directè ad argumentum respondemus. 1. quod

quod à præcepto ad posse non semper valeat illatio. Jubet Deus Abrahamum esse perfectum. Non sequitur. Ergo est talis. *Augustinus Lib. de Gratia & Lib. Arbitrio cap. 16.* pelagianis responderet: Ideo Deus jubet aliqua quæ non possumus, ut noverimus quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat. Et idem de *perfectiōe justitiæ contra Celestium. l. 1. p. 902*, ait: consuluissimè homini præcipi, ut rectis passibus ambulet, ut cum se non posse perspexerit, medicinam quærat, quæ est gratia Dei, per Dominum nostrum Jesum Christum. 2. Licet Abrahamum aliquam habuisse perfectionem, quam inchoatam vocare licet, concedamus; illa tamen tanta non est, quæ legi perfectè implenda, sufficiat. Sicuti ex præcedentibus palam est, ubi fide sine operibus justificatus dicitur. Augustinus inchoatam piorum perfectionem considerans, allegato supra loco. *p. 909*, ait: quotquot perfectè currimus, hoc sapiamus quod nondum perfecti sumus. Et pagina sequente dicit: cur non præciperetur homini perfectio, quamvis eam in hac vita nemo habeat. In scripturâ itaq; homines nonnulli dicuntur perfecti, non quod legem perfectè impleant, sive sine peccato sint, quod affirmante Augustino contra Celestium. *p. 913*, de solo in hac vitâ unigenito dictum est. In syllogismo ergo sunt quatuor termini. Major loquitur de perfectione omnimodâ à lege requisitâ, quam vitæ mortalis conditio ut Costerus loquitur de *Just. p. 236*, non permittit. Minor de perfectione inchoatâ agit, quæ cum imperfectione consistere potest. Talis autem perfectio legem non implet. Lex enim requirit hominem perfectum, omne peccatum excludentem. Ubi enim est ἀμαρτία, sibi est ἀνομία 1. *Johan. 3. v. 4.* Vbi est ἀνομία. Ibi exulat ἐννομία, vide quæ supra. *p. 93. 94.* hac de re dicta sunt. Hinc Augustin. fatetur *c. 10. Lib. 2. de pecc. meritū*. Si me justum dixerō perfecta illa justitiæ regula (lex) me convincit, injustum.

24. His benè observatis facillè jam est reliquis Coturii argumentis à perfectione desumptis respondere, ut *Matth. 5. v. 48.* eritis igitur perfecti. Respondet Augustinus ad argumentum hoc ex *Matth. 5. v. 48.* sibi objectum *Lib. 2. de peccatorum meritis cap. 15.*

R 2

per.

perfectiōem hanc consistere in eo, quod etiam inimicos complectatur, verba ejus hæc sunt: potest perfectus esse, ut diligat inimicos, qui nondum est perfectus ut sufferat. Et qui perfectus est in eo quod omnes homines diligit, quippe qui etiam ad inimicorum dilectionem pervenerit, quaritur utrum jam sit in ipsa dilectione perfectus, id est, utrum quos diligit tantum diligat, quantum incommutabilis regula veritatis diligendos præscripsit. Cum ergo legitur in scripturis cujusq; perfectio, qua in re dicatur, non negliger intueudum est, quoniam non ideo quisq; prorsus sine peccato esse intelligitur, quia in re aliqua re dicitur esse perfectus. Hæc Augustinus.

25. Ex quibus Augustini verbis evidenter colligimus perfectiōem allegatam cum peccato consistere. Hinc argumentum fluit tale: perfectio peccatum admittens, non est perfectio legem adimplens. At perfectio de qua Christus loquitur est talis. Ergo. Major est indubitata veritatis, peccatum enim nihil aliud est, quam à lege recessio, quod Johannes nomine ἀνομία exprimit. Qui itaq; sic perfectus est, ut tamen peccet, id est, ἀνομίαν committat. Ille legem perfectè, illà scil. obedientiā, quam lex in præcepto flagitat, non implet. At prius verum, posterius itaq; negari nequit. Si quis igitur hoc modo inferat: perfectus implet legem. Major illimitatè accepta falsa est, ut ex hæcenus dictis luce meridianà clariùs est.

26. Si quis antè responsa benè expenderit, facilè quid ad loca phil. 3. 15. 1. Job. 2 v. 5. à Coturio allegata reponendum, videbit. Ad primum Augustinus respondet Lib. de peccat. merit. cap. 15. ex Apostolo (phil. 3.) testimonium paulò antè posui ubi se fatetur, in acceptione justitiæ quam desiderat nondum esse perfectum v. 12. & tamen continuo dicit quotquot ergo perfecti sumus. perfectos ergo vocat, non qui legem moralem perfectè implebant, sed qui factà collatione cum aliis in doctrinā excelebant. Agit ergo de perfectione secundum quid, in certo tertio, non autem de illa, quæ legem implet: expressè enim fatetur Apostolus, quod non desideret justitiam ex lege, sed eam quæ per fidem est Christi v. 9.

27. Sec.

27. Secundus locus ex 1. *Joh. 2. v. 8.* Similiter non agit de illâ perfectione quam lex requirit. Illam enim in hominem post lapsum non cade e, idem Johannes testatur *6. 1. v. 10.* dum illos mendacij arguit, qui se non peccasse affirmant, & qui dicunt peccatum non habemus seipsos fallunt *v. 8.* Loquitur igitur de perfectione, hypocrisis ac simulationi oppositâ. Non autem, absoluta & omnibus numeris, qualem lex requirit, consummata, quam Augustinus fatetur contra *Celest. p. 909.* in nullum hominem cadere. Cur ergo, inquit, non præciperetur homini ista perfectio, quamvis eam (arrige aures Coturi) in hac vita nemo habeat. Unde tandem concludit *August. p. 910.* qui ad perfectionem irreprehensibiliter currit, carens criminibus damnabilibus, illum posse dici perfectum & sine macula ingredi. Allegata ergo loca adversarios non juvant.

28. Tandem producit Coturius locum *Matt. 19. v. 17.* Si vis ad vitam ingredi serva mandata Unde concludit legē posse impleri, quia aliàs Christus ad legis observationem, non fuisset juvenem adhortatus. Hinc consequens possibilem esse legis observationem. vis argumenti hæc est: Ad quod Christus juvenem adhortatur, id est possibile. Ad observantiam legis juvenem adhortatur. Ergo est possibilis. Resp. cum Augustino contra *Celestium. pag. 907.* Non utrum præceptum sit quaritur, quod valdè manifestum est, sed hoc ipsum quod præceptum esse constat, utrum in corpore mortis hujus possit impleri, ubi caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut non ea quæ volumus faciamus. Et libro 2. *de peccato. gum merit. cap. 16.* Augustinus argumentum, quod à præcepto ad impletionem sumitur, ita resolvit: cur ergo jubet, inquit, (pelagiani) quod scit nullum hominem esse facturum. Respondet Augustinus. Hoc modo etiam dici potest, cur primis illis hominibus jufferit, qui duo solierant, quod sciebat eos non esse facturos. Eo modo ergo jubet omnibus hominibus, ut non faciant ullum peccatum, quamvis sit præcius neminem hoc implerurum: ut quicumque impiè & damnabiliter ejus præcepta contempserint, ipse faciat in eorum damnatione quod justum est: quicumque autem in eis præceptis obedierint & piè proficientes, nec tamen omnia, quæ præcepit implentes, sicut sibi dimitti volunt, sic aliis peccata dimiserint,

rint, ipse faciet in eorum mundatione quod bonum est. Hæc Augustinus.

29. Summa autem huc recurrit; scil. non valere consequentiam, à Dei mandato ad hominum vires. Mandat Deus Abrahamo ut numeret stellas *Gen. 15. v. 5.* quod tamen non hominis sed solius Dei opus est. *Psal. 147. v. 4.* Christus manum puellæ mortuæ apprehendens ait: puella surge *Marc. 5. v. 41.* Lazarum magna voce acclamat: Lazare veni foras *Job. 11. v. 42.* paulus Tabitham mortuam alloquens inquit *Act. 9. v. 40.* ἀνάστηθι surge. Deus gentium Elilim, uti per contemptum dicuntur *Psal. 96. v. 5.* alloquitur *Esa. 41. v. 22.* benè aut malè agite. In quibus omnibus exemplis agendi *ἀδυναμία* est, ut quilibet agnoscit. Manet itaq; axioma verissimum: quod à præcepto ad posse non semper valeat illatio.

30. Si quis quærat, cur Christus adolescentem, salutis suæ cupidum ad legem remiserit, responsio est in textu: Accedit hic juvenis tanquam superbus phariseus, meritis suis tumens (quod ipsum adolescentis responsum arguit, dum falsa opinione phariseorum imbutus, se à juventute legem servasse arbitratur) hunc ad legem amandat, quia ex lege justificari volebat *τί ἀγαθὸν ποιῶ* quid boni faciam. Regerit Christus: si tu legaliter faciendo, ingredi vis in vitam, serva mandata. Et quia opinabatur se id opere implevisse, quod tamen falsissimum, demonstrat Christus exemplo primi præcepti, tantum abesse quod omnia præcepta servarit, ut ne quidem primum præceptum impleverit. Miser ergo hic juvenis in ipso lumine statim impegit. Jubet Deus primo præcepto, ut omnia mundana ad ipsius nutum & voluntatem contemnamus, & in solo ejus amore unicè acquiescamus; qui enim non odit patrem, matrem, uxorem, filios, fratres, imo & propriam animam. Non potest esse Christi discipulus *Luc. 14. v. 29.* Illud juvenem hunc non fecisse Christus ipso facto probat, cum tanquam legis Dominus *Marc. 2. v. 29.* Seriò præcipit, ut omnes possessiones mundanas vendat, ac pauperibus distribuat, seq; viam æternæ vitæ monstrantem sequatur. Id facere juvenis recusat, eoq; ipso, se ne quidem primum præceptum servasse demonstrat. Qui enim amaverit mundana plus, quam

quam Deum non est DEO dignus *Matth. 10. v. 37.* Ut ergo paucis multa complectamur: ostendit Christus pharisæo legem, ut inde peccata agnoscat. *Rom. 3. v. 20.* subjungit præceptum de vendendis & pauperibus distribuendis divitiis, ut hinc persuasionem de legis observantiâ retundat. Si enim verum fuisset: amavi DEUM supra omnia, debebat etiam DEO, venditionem mandanti obedire, quod tamen non fecit.

31. Quod si pharisæus hic contrito pectore Christum adiisset, ac de vitâ æternâ, humiliter peccata sua agnoscens, sollicitus fuisset, non utiq; ad legem, sed Evangelium amandasset. Exemplum exstat illustre *Act. 16. v. 29. 30.* ubi custos carceris videns miraculosam DEi liberationem, tremefactus ad pedes pauli ac Silæ procidens, contrito pectore ait: Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam. Quæstio hic erat de salute, quæ non ex corde operibus tumido, qualis erat Pharisæi *Matth. 19. v. 17.* sed pectore verè contrito iramq; DEi sentiente promanabat. Responsum verò tulit *θεοφοῦλαξ*, non ut pharisæus: serva mandata. Sed: crede in Dominum JESUM Christum, & salvus eris tu & domus tua *v. 31.*

32. Apostoli hoc loco aut sufficienter instruxerunt carceris custodem, humiliter non superbe, ut pharisæus, salutis suæ cupidum. Aut insufficienter. posterius quis affirmaret? Manet igitur prius. Et consequenter cum de vitâ æternâ possidendâ quæstio est, à contrito pectore instituta, illud solum obtinet: crede in Christum & salvus erit, quia non est in alio quodam salus, nec aliud nomen sub cælo datum, in quo nos oporteat salvos fieri, nisi in nomine JESU Nazareni *Act. 4. v. 12.* Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, quod remissionem peccatorum accepturus sit, quisquis crediderit in illum *Act. 10. v. 43.* per hunc JESUM remissio peccatorum nobis, annuntiatur, & ab omnibus, à quibus non potuimus per legem Moysi justificari *Act. 13. v. 38.* Hac perpetua scripturæ sententia, cum de justificationis coram tribunali Christi agitur articulo. Sicuti illi qui mentem pravis affectibus non habet præoccupatam constat. quicq; scripturæ dicta, vel limis, candidis tamen, oculis inuenitur.

33. Ha-

33. Hactenus scripturæ dictis sententiam suam roborare Coterius annisus est, quam verò feliciter lector æquus judicabit. Nunc rationibus idem thema probare aggreditur. 1. Nullus ad impossibile obligari potest. Respondet Bernhar. *Serm. 51. p. 715* Deus mandando impossibilia, non prævaricatores fecit, sed humiles, ut omnes obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non justificabitur omnis Caro. Obseruet, quoque, Coturius quod licet sit impossibilis legis impletio naturæ corruptæ, non tamen fuit talis, cum primum dabatur naturæ integræ. Post lapsum tamen Deus justè requirit, quod *πρωτολάγους* nostris concessit Quod exemplo hominis obæratì solvere non valentis rectè illustratur. Ab eo creditor rectè & justè repetit debitum, licet ad incitas redactus, non sit solvendo.

34. 2. Ita ratiocinatur: si esset impossibilis legis observatio Deus crudeliter egisse videretur, qui ab ipsis amicis suis exigit tributum, quod scit à nemine solvi posse. Respondet iterum pro nobis Bernhardus allegato loco: Nec latuit præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: Sed indicavit utile ex hoc ipso illos insufficientiæ admoneri conf. *August. contra Celestium p. 902*. Deinde licet nos non possimus solvere, solvit tamen pro nobis Christus, qui solvit quæ non rapuit *Psal. 69. v. 5*. Et factus legi obnoxius, ut eos qui legi sunt obnoxij redimeret *Gal. 4. v. 5*.

35. 3. Sic colligit: Si lex impleri nequeat. frustra pro nobis passus est Christus. Ideo enim pro nobis Christum dicit esse passum, ut justificatio legis impleretur in nobis *Rom. 8. v. 4*. Respond. verum id est: in nobis impletur lex, sed non à nobis, *ἐν ἡμῖν* non verò *ἀφ' ἡμῶν*. Quomodo verò in nobis impleatur Apostolus *1. Cor. 1. v. 6*. & seqq. indicat, dum Deum justitiam Christi scil. 1. *Cor. 1. v. 30*. nobis imputare ait sine operibus. Item; dum remittit peccata & regit iniquitates, & non imputat peccatum. Quia ergo Christus pro nobis satisfecit legi, in nobis reali imputatione impletur. ut & hic obtineat tritum illud: quod quis facit per alium, id ipse fecisse dicitur. Sicuti ergo dicimur perfecti *Col. 1. v. 28*. Sed additur in Christo. Dicimur habere vitam æternam, sed subjungitur in filio *1. Joh. 5. v. 12*.

v. 11. promissionem vitæ in Christo. 2. *Tim. 1. v. 1.* salutem consequimur quæ est in Christo 2. *Tim. 2. v. 10.* Deo chari sumus, sed per filium. *Eph. 1. v. 6.* Ita legem implemus, sed in Christo, cujus meritum nobis imputatur. Et quia Christus per fidem habitat in cordibus nostris *Eph. 3. v. 17.* fides illa nobis imputatur ad justitiam *Rom. 4. v. 5.* Et sic in Christum credentes, justificatio legis in nobis impletur, id est, ut *August.* ait de *Spir. & Lit. cap. 13.* Lex fidei credendo impetrat, quod lex operum minando imperat.

36. Regetur: Christus factus est omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ *Heb. 5. v. 9.* si ergo nulli legem implent. Nullus erit Christo obediens. Respond. textus allegatus loquitur de obedientia Evangelica, quæ nihil aliud est quam in Christum credere. confer quæ phrasin *Rom. 1. v. 5. Act. 6. v. 7. Rom. 10. v. 16. c. 16 v. 26.* Hinc non obedire Evangelio Domini nostri Jesu Christi. *Thess. 1. v. 8.* est non credere Dei Evangelio 1. *pet. 4. v. 17. 2. Th. 2. v. 12.* De obedientia legali textus loqui nequit, quia pondus legis, vires hominis superat, ut Bernhardum antea loquentem audivimus. Et omnes sunt peccatores, id est, legis transgressores. 1. *Reg. 8. v. 46. Psal. 32. v. 6.* Ergo legem non servant.

37. Reponit Coturius: peccata venialia nec Dei amicitiam, nec legis impletionem tollere. Respond. quamvis peccata venialia Dei amicitiam, ob interveniens Christi meritum peccata tegens & non imputans. *Rom. 4. v. 7. 8.* non tollat, impletionem tamen legis perfectam impedit. Lex enim requirit *εὐνομίαν*. Quicumq; ergo committit *ἀμαρτίαν*, facit & *ἀνομίαν* 1. *Joh. 3. v. 4.* Unde ipse Bellarmin. tanta est vis veritatis peccatum in genere consideratum, transgressionem legis rectè vocat in *Psal. 119 p. 711.* videantur quæ supra hac re dicta sunt. p. 91. Accedit quod sancti sapius quoq; committant peccata graviora, Sp. S. gratiosè inhabitantem excutientia. Respondet Coturius. p. 268. licet pro eo tempore legem non servaverint, servare tamen potuerunt. Resp. acceptamq; hanc confessionem, sanctos peccata graviora committentes, non servasse legem. Qui legem debito modo implere vult, ille cunctis dieb; vitæ, justus & sanctus esse debet *Luc. 1. v. 75.* Quod additur: servare tamen potuerunt. Resp. à posse ad inesse non valet consequentia. Et quamvis peccata graviora intermittere potuerint, hinc tamen minimè sequitur, quod legem perfectè servarent aut servare potuerint. Licet igitur post peccatum grave Surrexerint,
S. V.G.

V. G. David ab adulterio & homicidio, consequentia tamen nulla. Ergo legem perfectam obedientiam omnibus. numeris absolutam, internam & externam exigentem, impleverunt. David certe non lege, sed gratia Dei gratia, ut August. loquitur *Lib. de spir. & Lit. cap. 13.* justificatus *Rom. 4. v. 6. 7.*

38. 4. infert: Justificati in se habent Spiritum S. & consequenter omnes fructus, quos Apostolus enumerat *Gal. 5. v. 22.* Unde argumentum formari potest tale. Qui habent fructus spiritus, adversus quos non est lex, ille implet legem. Atqui justificati in se habent fructus spiritus, adversus quos non est lex. Ergo implet legem. Respond. Major illimitate sumpta est falsissima. Ut verò illud appareat distinguendum inter substantiam fructuum spiritus, & adhaerentem eorundem imperfectionem. Lex prius non accusat. Quamvis posterius non approbet v. G. Justificatus quia talis, Deo adhæret, eumque diligit, ac gratias pro liberatione à peccatis, aliisque innumeris beneficiis agit. Id lex non improbat. Interim quatenus justus adhuc est peccator, ita ut perfectæ justitiæ regula, quæ lex est, illum injustum pronunciet, ut orare necessum habeat: Domine ne intres in judicium cum servo tuo, ut August. loquitur *Lib. 2. de peccat. meritis. cap. 10. 13.* Et quando omnimodo Deus ex tota anima non diligitur, & perfectionem homini præceptam, in hac vitâ nemo habet, quæ sunt verba August. contra *Celestium p. 909.* quia nondum perfecti sumus, ut idem loquitur *p. 908.* Hanc imperfectionem utique lex accusat. Licet operum substantiam non improbet. Facillimum itaque est quod subjungit Coturius, legem non habere quicquam in quo justificatos spiritum Dei habentes accuset. Quamvis enim non arguat opera ipsa spiritus in se considerata, accusat tamen operum à parte hominum imperfectionem, quam Evangelium Christum ostendens tegit, & ut Augustinus loquitur de *perfectiōe just. p. 906.* Dominus non imputat peccatum, qui fideliter ei dicunt: Dimitte nobis debita nostra.

39. Hæc sunt quæ cap. 2. Coturius demonstrat. 12. in medium producit fundamenta. capitis 3. & 4. Examen. futuro discursui reservamus. Ex fundamentorum verò horum, tum & præcedentium infirmitate ævæ præcipuè judicanti constat. Sine omni necessitate, imo contra conscientiam, Conradum Buertii nunc Ecclesiæ cathedralis Osnabr. pastorem, sollicitare voluisse ante 28. annos, popularem suum W. P. nunc I. D. ut relicta religione Lutherana, ut vocatur ob reformationis ministrum, non verò magistrum, assensum præbeat religioni, quæ nomen quidem, absque

absq; tamen omine, habet quod sit catholica. Medio termino utitur; Quia Lutherum sæpè novitatis suæ introductæ poenituisse, quod ex ipsis ejusdem verbis ex Tom. 2. Jen. f. 7. ostendere conatur ite offe hat mein Herr gezappelt / hat mich gestraffet vnd mir für geworffen: Bistu allein flug? Solten die andern alle irren/vnd so ein lange Zeit geirrer haben? Wie wenn du irrereft/vnd so viel in irehumb versürreft / welche alle ewiglich verdammet würden. Respondeo inspexisti textum allegatum, vel non. Si ultimum audi quid I Cti dicant: incivile est non inspecta tota lege, velle judicare. Si prius cauteriatam habes conscientiam, dum Diabolum secutus Matt. 4. v. 6. textum Lutheri citas ac verba sublequentia, argumentum objectum dilucidè satisfolventia omittis. Quid responsurus Buereni Christo iudici, si forsan aliis, simili argumentorum genere imposuisti, tuas technas forsan non observantibus. Hoc tuū tuorumq; est studium, personam B. Lutheri denigrare ac scommatis traducere. Quia enim doctrinam ex verbo Dei solidè refutare non potestis, sufficit ad continendos in officio imperitos, ut Lutherus vapulet. Verum me dicere, ad oculum tibi demonstrabo, tu vide ne oculos claudas Matt. 23 v. 15. Act. 28 v. 27.

40. Postquam vir Dei Lutherus reformationis difficultatem fratribus suis monachis Augustini ordinis exposuerat, verbis immediate præcedentibus inquit Ich empfinde täglich bey mir / wie gar schwer es ist / langwirrige Gewissen / vnd mit Menschlichen sckungen gefangen abzulegen. O wie mit grosser Mühe vnd Arbeit / auch durch NB. gegründete H. Schrifft / habe ich mein eigen Gewissen kaum können rechsfer-tigen / das ich tiner allein wieder den Papst habe dürfen auffretten &c. Hisce subiungit verba à Buerenio allegata. Resp. verò statim huic tentationi à Diabolo motæ Bist so lange (sey er in solcher Versuchungeshiugangen) das mich Christus mit seinem einigen Gewissen Wore befestiget hat / das mein Herr nicht mehr zappelt / sondern sich wieder diese Argument der Papisten / als ein steinen Vfer / wieder die Wellen aufstehet / vnd ihr Drucken vnd stürmen verlacht. Hæc verba Buereni, si legisses, nunquam hac ratione, ad decipiendum popularem usus fuisses.

41. Et quamvis Lutherus de gravitate tentationum suarum sæpius conquestus sit, ut Tom. 1. p. 5. aus was grosser Furcht vnd Zittern / in diese sterck vnd Manheit der Herr mich wunderbarlich geführt vnd gebracht hat / welches gewislich ohne grosse schwere Kem-

pfte vnd Anfechtunge nicht hat können auffgehen. Item Tom. 7. p. 177. & In Sermon. convivial. p. 127. Ich muß ich ander Gedanken vom Teuffel leyden/den er wolffe mir offte für / (vides Bureni esse suggestiones Diaboli, non pœnitentiam B. Lutheri) obicit autem Diabolus O wie einers grossen hauffen Leute hastu mit deiner Lehre verführet? Wißwellen tröster mich/vnd macher mir wieder ein Herz ein schlechte Wort in der Anfechtunge. Iterum vides ni cæcus es, fuisse tentationes, non assertiones. Quas quoq; repetit. p. 8. dicti libri. Der Teuffel gehet vornemlich damit vmm/wie er vns den Artikel von vergebung der Sünden nehme/vnd aus dem Herzen reisse privative also / Ihr prediger vnd lehret/das kein Mensch in viel hundert Jahren nicht gelehret hat / wie wenn es Gott nicht gefiele? So weret ihr an so vieler Seelen verdamnuß schuldig. Sed addit: also schender der Teuffel/vnd macher zu nicht das Gut / so ein Christ gerhan hat / da her hat er den Rahmen das er ein leugener heist / Diabolus, das er kan für einen Meister/vnd weiß nicht allein die Sünde/vnd das böse/hoch auff zu mühen/sondern auch die Tugend vnd die aller besten Wercke zu Schanden vnd zur Sünde zu machen. Da muß einer warlich seiner Sachen gewiß seyn.

42. Hanc certitudinem virum Dei Lutherum habuisse constat, ex eodem libro p. 13. Ihr solltet gewiß glauben/was ich D. Luther oder ein ander Diener Göttliches Wortes / oder sonst ein Christ / aus der H. Schrift vnd dem Göttlichen Wort mit euch redet / solltet ihr meinem Wort gewiß glauben. p. 119. Der Teuffel ist nie von Anbeginne so grimmig Zornig gewesen/als jetzt am Ende der Welt / ich fühle ihn sehr wol/ statim tamen subiungit. Ich weiß Gott lob/das meine Sache gut/recht vnd Göttlich ist. Denn ist das Evangelium/ Tauff/ Sacrament vnd Absolution recht/so hab ich auch recht. Ist Christus nicht im Himmel vnd ein Herr vber alles/so ist meine Sache vnrecht. Was ich lehre schreibe Predige vnnd für habe in der Schule vnd Kirchen/ das füre ich frey öffentlich am Tage / nicht vorborgen in einem Winkel vnd ichre alles aus dem Evangelio Tauff Waser vnser &c. Noch wil mirs der böse wicke alles verkehren/Christus stehet da/den kan ich nicht verläugnen. Auffs Evangelium gründe ich meine Sache. Das ich dasselbe wieder ruffe (arrige aures Bureni) da behüte mich mein Gott für/gleichwöl bringet er (Diabolus) mirs offte mit seinem disputiren, so nahe das mir der Angst

Angstschweiß drüber ausgehet / hefftig toornig ist er / das verseyhe vñnd
fühle ich offi wol.

43. Cave hinc inferas pœnituisse Lutherum divini hujus operis, quod
adversario introductam novitatem appellare placet. Falsum itaq; imo
falsissimum, pœnituisse Lutherum reformationis susceptæ. Quamvis Di-
abolus animas ereptum iri sibi metuens, id unicè intenderit, coq; nomi-
ne plurimas Luthero molestias creavit. Et ut hoc videas Buerenij,
& manibus quasi palpes. Sequentia B. ¶ Lutheri testimonia benè
sine affectuum præcipitio perpende. In præfat. Tom. 1. Lat. Jen. præ-
missa, postquam pedester & pauper, Augustam venit, Cardinalis hoc tan-
tum, ut Luth. revocaret, voluit tum enim omnia esse salva. Respondet
Lutherus literis ad Phil. Melanch. p. 163. Ego pro vobis vado immolari
si Domino placet. Malo perire, quam ut revocem benedicta. In brevî
commemoratione rerum Augustæ gestarum eadem pag. dicitur: car-
dinalis postulavit, ut Luth. concionem retractaret. Sed hoc Luth. o-
mnino recusat, asserens doctrinam suam veram, atq; scripturæ testimo-
niis fundatam esse. Quod si revocaret, se contra suam conscientiam
facturum. Contra Cajetanum: ego non possum ad revocationem com-
pelli. Tom. German. Jen. p. 130. cum cardinalis diceret: wiederruffe ent-
weder / oder kom nicht wieder für meine Augen. Et post meridiem ejus
diei, legatus pontificius patrem vicarium ad se vocavit, cum hac instru-
ctione: er solte Lutherum zum Wiederruff bereben vñnd vermögen / Re-
spondebat Luther. das ist wider mein Gewissen / einigen Widerruf zu
thun / wo mir nicht die Sprüche der Schrifft besser vñnd anders geduncken
vñnd erkläret werden. Addebat loco allegato. Es würde mir seiner
Schande vñnd Schaden geschehen / wo er auß Furcht für den Menschen
wider sein Gewissen die Wahrheit verleugnen solte. Tom. 1. Jen. p. 225.
ad Archiepiscopum Moguntinum devotas Luth. scribit literas, cum hac
clausula. Ich ruffe an IEsu Christum / der vnser aller Richter ist /
zum Zeugen auff meine Seele / daß ich mit anders nicht bewußt bin / denn
das ich gelehret habe / daß dem Wort Christi / vñnd Gotts Geboten gemess
ist.

44. In comitiis Wormat. Tom. 1. Jen. p. 447. 448. cum Cæsari si-
steretur, & hoc unum, ut revocaret, postularetur ait: Ich bitte vnsererhã-
niglich / sie wolten sein Gewissen welches mit Gottes Wort vñnd
H. Schrifft gebunden were / nicht dringen es zu verleugnen. Cumq; Archi-

§ 3

episcopus

episcopus Trevirensis per Amsdorfium Luth. persuadere volebat, ut libros suos quos scripserat, iudicio, cæsaris & imperii submitteret. Respondet er wolte alles gerne thun/leiden vnd zu frieden seyn / wenn sie mit ihm nach vnd auß der Schrifft handelten / vnd dieselbe lieffen meistern vnd Richter in seyn / sonst wolte er sich in gar nichts einlassen noch willigen. Et quoniam ut abnegaret instabant: sprach er rundi/ er wolte furkumb Menschen über Gottes Wort nicht erkennen/nach rich/en lassen. Episcopo Trevirensi respondet eodem loco. Er wolle lieber Leib vnd Leben/ Scrumpff vnd Sichel fahren lassen/ denn Gottes klar vnd war Wort übergeben.

45. Literis ad Imperatorem datis p. 450. postquam Luthero hoc fuit propositum ob er wieder ruffen wolte oder nicht. Respondet humilime. Weill sein Gewissen durch H. Schrifft, welche er in seinen Büchlein angezogen vnd eingeführet hette/ beschloffen vnd gefangen were/ so könte er ohne besseren Unterricht gar nichts widerruffen/ Tom. 3. pag. 149. scribit: man wird mir nichts angewinnen/ vnd sol recht bleiben/ was ich lehre vnd schreibe/ solten auch alle drüber versten. p. 172. es wird kein Mensch meine Lehre dempffen noch hindern / sie muß fort vnd soll fort / wie sie dann auch bishero gerhan hat / denn NB. sie ist nicht mein. Et post pauca: meine Lehren kan ich nicht lassen/ für meinem Gewissen.

46. Et ne arbitreris Buereni initio B. Lutherum ita fuisse fervidum, tandem tamen illum coepei operis poenituisse, ac factum fuisse frigidum: Juxta comatune dictum: initium fervet, medium tepet, ultima frigent. Audi quid viri fide digni de illo, jam jam morituro referunt. Tom. 8 Jen. p. 386. 368. In dem er so still ward rieß ihm D. Jonas vnd M. Celius starck ein. Reverende Pater: wollet ihr auff Christum/ vnd die Lehre/ wie ihr die gepredigt/ beständig sterben/ sprach er das man es dentlich hören kunt/ Ja. Et hæc verè esse facta ita testantur qui morienti Luthero adlitterunt D. Justus Jonas. M. Michael Celius & Johannes Aurifaber Vinariensis. Wir zeugen dieses für Gott/ vnd auff vnser Gewissen/ vnd lege Hinfar. Das wir dieses (inter cetera das Lutherus mit stille vnd grosser Gedult/ das er nicht mehr ein Finger noch Weis gereget/ vnd kunt niemand mercken einige Vnruhe/ Quehlung des Leibes oder Schmergen des Todes/ sondern entschleiff friedlich vnd sanfft im Herrn) nicht anders gehört/ gesehen/ sampt den Fürsten / Braven/ Herrn

Herrn/vnd allen die da zu kommen / vnd daß wir es nicht anders erzei-
len/denn es allenthalben ergangen vnd geschehen. vide quoq; Seleda-
danum lib. 16. p. 487. confer hæc cum mendacissimo tuo Cochleo, ad
quem Bellarm de notis Ecclesiæ provocat, utri credendum est? an tot te-
stibus oculatis, tanta adjuratione verbis fidem facientibus, an Cochleo
testi de auditu, ex mero odio & invidia, vide Tom. 6. Luth. p. 20. talia fin-
genti, quem Luth. vivus adhuc Doctor Koxleffel sive Doctor Gauch appel-
lavit allegato loco p. 19. Communiter dici solet: plus valet testis oculatus
uans quam auriti decem, Simile commentum de morte Luth. vivo adhuc
Luth. vide Tom. 8. Jen. p. 207. quod mendacium excepta adjuncta bla-
sphemia Luth. ait: habe er fast gern vnd frölich gelesen. Et addit: sonst
thut mirs sanfft auff der rechten Kniescheiben / vnd an der linken Fer-
sen / daß mir der Teuffel vnd seine Schuppen / Papst vnd Papisten / so
berhlich feind seynd / O Der bekehre sie vom Teuffel.

47. Preces Luth. paulo ante beatam illius ex hac vitâ emigratio-
nem falsæ, fictatâ illam Buerenij panitudinem sufficienter satis elidunt.
Videas vir Dei extremam jam jam instare Anno climacterico magno ho-
ram, ita precatur Tom. 8. Jen. Germ. p. 385. O mein himmlischer Vater/
ein Gott vnd Vater unsers Herrn Jesu Christi, du Gott alles trostes/
ich dancke dir, das du mir deinen lieben Sohn Jesum Christum offen-
bahret hast/an den ich gläube, den ich geprediget vnd bekandt hab / den
ich geliebet vnd gelobet habe / welchen der leidige Papst vnd alle Gott-
lose schenden: verfolgen vnd leßern. Ich bitte dich/mein Herr Jesu
Christe/laß dir mein Seelichen besorgen seyn. O Himmlischer Vater
ob ich schon diesen Leib lassen/vnd aus diesem Leben hinweg gerissen wer-
den muß/so weiß ich doch gewiß/ das ich bey dir ewig bleiben / vnd aus
deinen Händen mich niemands reißen kan.

48. Exprecatione hac, Buerenij, non colliges ullam panitudinem
operis, Dei auxilio semel suscepti, sed infractum potius animum, adeo ut
Seledanus de statu religionis non malè scripserit, allegato supra loco.
p. 488. omnem adversariorum impetum & totius orbis odium fortissi-
mo pectore sustinuit, & tanquam murus aheneus constitit immotus, o-
mni contempto periculo. Quod demonstrat idem auctor, exemplo Lu-
theri ad comitia publica proficiscentis, ubi ad Christum defensorem,
humano deficiente auxilio, infractio planeq; imperterrito, animo pro-
vocat.

vocat cum ait: praeliatur heros ille pro nobis, quem sibi Deus ipse delegit: si rogas, quis ille sit, scias esse Jesum Christum, penes quem, ut victoria sit atq; triumphus oportet.

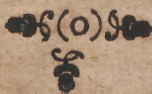
49. Ex hæcenus dictis non cæcipienti constare puto, Conradum Bueren Ecclesiæ cathedralis Osnabrug. nunc Pastorem, falsissimo principio popularem suum à religione verbo Dei infallibiliter fundatâ, retrahere voluisse. Non ita decet, mi Bureni, in re tam ardua salutem animarum concernente, ludos facere, & popularibus falsis principiis imponere. Quod si hodie talibus fundamentis auditores, animæ tuæ creditos informas, officiū tui non poteris reddere rationem. Jacobus ait *c. 5. v. 19.* Si quis converterit fratrem, salvam faciet animam à morte. Ergo à contrario. Si quis falsis & fictis principiis fratrem suum, seducere allaborat, ille animam perdit, cujus interitum papa quidem non magni facit, ut ex Jure Canonico Distin. 40 *cap. 6. §. si papa.* videre est. secus Apostolus judicat, qui unius animæ jacturam pluris facit: ne inquit illum cibo perdit, pro quo Christus mortuus est. *Rom. 14. v. 15. 1. Cor. 8. v. 11.*

50. Plura alia ex B. Luth. scriptis proferre possemus, sed hæc allegasse sufficiat. Concludimus ergo hac vice cum voto Buerenij popularem suum sub finem suæ decipulæ ita alloquentis: *saluti tuæ studiofissimum.* Idem nobis animus est. Intendat autem intrare per Christum, qui Unica via & ostium est *Job. 10. v. 9. c. 14. v. 6.* multi quærent intrare, & non possunt *Luc. 13. v. 24.* causam vide *Rom. 9. v. 31. 32.* Deus Ecclesiæ afflictissimæ misereatur, & lacrymas ac desideria afflictorum clementer respiciat, ut talis reducat pax, in quâ nobis felicibus ac beatis esse liceat,

Ut unâ cum totâ Germaniâ communi patriâ, nobis gratulari

& ex animo congaudere valeamus

Amen.

Felix gleba, novas repetit quæ sedula fructus,

Unde semel cultus bis cibatur almus ager;
Et placuit rosa, quæ ferrugine picta secundâ
Irridet solitam, fertilitate luem:
Ergo places, felixq; es tu bellissime amice
Quem video fructus denuo ferre suos
Sic placeas, det Jova, diu, sibiq; ipse placere
Et per te genitor celsior esse potest.

Ita Dn. Resp. gratulatur

M. F. Berlichius.

Qui prius ingressus cathedram, *Wilhelme, sophorum,*
Jam quoque Theologum pulpita sancta petis.
Istic quid virtus, dixti generaliter: ast hic
Destruis Hæretici perfidioris opus.
Dignus uterque labor laude est; facietq; parentem
Quò minus impensæ pœnituisse queat.

Honoris & benivolentiæ causâ Amiciss,

Dn. Resp. Lmç; adponebam

Henricus Dringenberg/Rostoch,

Cum vix dimidii spacio bis disputet anni
Hillius, hic benè se huc usquè fuisse docet.

Benivolentiæ ergò suo Dn. Wilhelmo. Resp. scrib.

Jacobus Dringenberg/Rostoch.

Jugi-

Reverens quicumq; sacrata
Sectatur dogmata, certè
Decus est & erit quoq; fama,
Tandem sapientia summa.
Pergas multumq; diuq;
Totum te immergere sacris
Chartis, & fama manebit,
Decus immortale beabit!

Ita Tibi Literatiss. Wilhelme Frater ac contuber-
nalis ut quondam, ita & nunc de aman-
de gratulab. applaudo

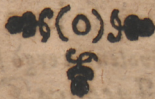
Conrad Schmidt/Flotâ-
Westph.

Vitas segne malum; vincis, quibus otia aman-
tur,

Quanta, vide, dederit summus, amice, tibi!
Ceu undam unda trahit, sic hac contage trahun-
Plurimi, & invictum te minùs error agit. (tur
Macte nova virtute adolescens, itur in ora
Sic populi, quin sic itur in astra poli.

Ita Dn. Resp. amico suo integerrimo
gratulatur

Joachimus Pistorius.

Felix gleba, novas repetit quæ
Ctus,

Unde semel cultus bis cibatur
Et placuit rosa, quæ ferrugine picta secu
Irridet solitam, fertilitate luem:

Ergo places, felixq; es tu bellissime ami

Quem video fructus denuo ferre suc

Sic placeas, det Jova, diu, sibi; ipse plac

Et per te genitor celsior esse potest.

Ita Dn. Resp. g

M. F.

Qui prius ingressus cathedram, *Wilhelme*
Jam quoque Theologum pulpita san

Istic quid virtus, dixti generaliter: ast hic

Destruis Hæretici perfidioris opus.

Dignus uterque labor laude est; faciet q; pa

Quò minus impensa pœnituisse queat.

Honoris & benivolentiæ causâ

Dn. Resp. Lmq; adpono

Henricus Dringenberg

Cum vix dimidii spacio bis disputet a

Hillius, hic benè se huc usquè fui

Benivolentiæ ergò suo Dn. Wilhe

Jacobus Dringenber

